

Ковалюк О.В.

Науковий керівник – **Шахраюк-Онофрей С.І.**, к.е.н.
Чернівецький Національний університет ім. Ю. Федьковича

НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

У Конституції України зазначено, що економіка має соціальну спрямованість, а також держава забезпечує соціальних захист громадян України. Державна Стратегія регіонального розвитку до 2020 року також декларує важливість розвитку соціальної сфери в регіонах України [1]. Отже, держава зобов'язана вирішувати проблеми соціальної сфери з метою забезпечення якісних та доступних соціальних послуг та підтримання життя громадян на достойному рівні.

Проблематику функціонування соціальної сфери досліджували у своїх наукових працях такі вчені-економісти: О. Богомолів, І. Кінаш, І. Колосовська, В. Куценко, Е. Лібанова, В. Новіков, О. Палій, Ю.Свердлова, І. Серватинська, І. Синявська, Р. Скриньковський, В. Скуратівський, І. Фаріон, В. Філіпчук, І. Чекан та ін.

Проте, враховуючи, що рівень життя переважної більшості населення є надзвичайно низький, а соціальні допомоги є занадто малі, дослідження проблем функціонування соціальної сфери та пошук дієвих напрямів їх вирішення є надзвичайно актуальним. Зауважимо, що основним показником, який свідчить про наявність чи відсутність проблем у соціальній сфері, є рівень життя населення.

Проаналізувавши статистичні дані [2], можна констатувати, що протягом 2010-2017 рр. рівень життя населення в Україні значно погіршився, не дивлячись на абсолютний приріст досліджуваних показників. Так, фактичне кінцеве споживання домашніх господарств зросло з 869,6 млрд. грн. у 2010 р. до 1566,8 млрд. грн. у 2017 р., тобто на 696,4 млрд. грн. (на 80,1 %). А наявні доходи населення зросли з 847,9 млрд. грн. до 1331,7 млрд. грн., тобто на 483,7 млрд. грн. (на 57,1 %). Негативним тут є те, що по-перше, доходи населення не покривають фактичне споживання, а по-друге, доходи населення зростають повільнішими темпами порівняно з фактичним споживанням. Отже, витрати населення перевищують його доходи, що свідчить про наявність нелегальних доходів.

Хоча середньомісячна номінальна заробітна плата збільшилася з 2239 грн. у 2010 р. до 7360 грн. у 2017 р., тобто на 5121 грн., але реальна заробітна плата має тенденцію до зменшення. Так, у 2014 р. реальна заробітна плата становила 93,5 % до попереднього року, тобто зменшилася на 6,5 %, а в 2015 р. – 79,8 % до попереднього року, тобто зменшилася на 20,2 %. Крім того, якщо звернутися до індексів заробітної плати та інфляції, то спостерігаємо, що індекс інфляції значно перевищує індекс заробітної плати як номінальної, так і реальної. Так, у 2014 р. індекс номінальної заробітної плати становив 110,4 %, реальної – 86,4 %, а індекс інфляції 124,9 %, а в 2015 р. індекс номінальної заробітної плати становив 130,4 %, реальної – 90,1 %, а індекс інфляції 143,3 % [2].

Прожитковий мінімум (який і так є мізерним) зростає швидше, ніж заробітна плата. У 2010 р. прожитковий мінімум збільшився на 24,8 %, реальна заробітна плата – лише на

10,2 %, а пенсія – на 2,9 %. У 2017 р. прожитковий мінімум збільшився на 20,7% , реальна заробітна плата збільшилась лише на 11,7% , А пенсія на 5,3%.

Наведені статистичні дані переконливо доводять про надзвичайно низький рівень життя населення в Україні. Саме тому, вкрай необхідним є пошук шляхів подолання бідності в Україні та гарантування і забезпечення хоча б мінімальних стандартів життя.

Власні дослідження та опрацювання наукових напрацювань вітчизняних вчених дозволяють виділити такі негативні характерні риси, притаманні системі соціального захисту в Україні: майнове розшарування населення та загальне зубожіння значної частини населення; занижені соціальні стандарти, в т.ч і прожитковий мінімум; скорочення реальної заробітної плати переважної більшості населення та її невідповідність існуючим цінам; надзвичайно низький рівень пенсійного забезпечення; скорочення реальних розмірів соціальних допомог та зменшення фінансування значної кількості соціальних програм; підвищення вартості та погіршення якості послуг, які надають заклади освіти, охорони здоров'я, культури; недостатньо виважена політика надання різноманітних соціальних пільг; неефективне управління бюджетними коштами та коштами не бюджетних соціальних фондів.

Враховуючи наявність негативних тенденцій розвитку соціальної сфери в Україні та з метою покращення системи соціального захисту доцільно застосувати для України з досвіду зарубіжних країн (переважно європейських) такі позитивні аспекти:

1) в основу ефективного механізму функціонування соціальної сфери необхідно закладати системний фактор, який об'єднає всі верстви населення;

2) до реалізації проблем соціальної сфери бажано залучати, крім державних, місцеві органи , а також недержавні структури, які на громадських засадах допомагатимуть реформувати нинішню систему соціального захисту в Україні;

3) зменшити участь держави у забезпеченні функціонування соціальної сфери, частково замінюючи його на недержавне соціальне страхування;

4) важливо скоротити кількість соціальних виплат, відмовитися від надання тих видів допомоги, які не дають очікуваного соціального ефекту;

5) забезпечити підвищення якості надання соціальних послуг.

Враховуючи зарубіжний досвід функціонування соціальної сфери [2,3] з адаптуванням його до сучасного розвитку України, можна зробити висновок даного дослідження і запропонувати такі напрями вирішення проблем соціальної сфери:

1. Для подолання проблеми значної диференціації доходів населення необхідно вжити заходи по згладжуванню надмірної диференціації доходів

2. Вдосконалити соціальну інфраструктуру можна шляхом її реорганізації, дотримуючись принципу раціоналізації розміщення об'єктів соціальної інфраструктури

3. Для удосконалення механізму надання соціальних пільг класифікувати пільги за характером виникнення і для кожної групи розробити власні рекомендації.

4. Для забезпечення ефективності реалізації державних соціальних допомог розробити комплексну програму надання соціальної допомоги з врахуванням специфіки соціально-економічного розвитку країни та світового досвіду.

5. У зв'язку з недостатністю фінансових ресурсів для функціонування соціальної сфери, необхідно залучати альтернативні джерела фінансування з використанням інноваційних підходів.

6. Забезпечити ефективний розподіл і використання бюджетних видатків на соціальну сферу можна за рахунок зміни підходів до управління бюджетними коштами. Запровадження таких заходів сприятиме ефективному розподілу і використанню фінансових

ресурсів соціальної сфери, що матиме позитивний вплив на якісні й кількісні показники соціальної сфери.

Список джерел:

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Соціальні індикатори рівня життя населення : Статистичний збірник /Відповід. за випуск О.О. Кармазіна. – К. : Державна служба статистики, 2016.
3. Свердлова Ю. Забезпечення соціальних стандартів добробуту в Європейському союзі / Ю. Свердлова // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : науковий журнал. – К. : НАУ, 2013. – №4. – 224 с.
4. Колосовська І. Сучасні підходи у реформуванні соціальної політики держави як регулятора розвитку соціальної сфери / І. Колосовська //Ефективність державного управління : Збірник наукових праці. – 2015. – Вип. 43. – С. 152-158.